

KENTLEŞME SORUNLARININ İNTİHAR ÜZERİNE ETKİSİ ¹

Arş. Gör. Ahmet Şafak EŞMELER²

Özet

Kentleşme sorunları ve intihar eylemi birbiri ile ilişkilendirilmesi oldukça zor iki dinamik süreçtir. Kentleşme kavramı, içerisinde toplumsal yansımaları olan ve süreç içerisinde ortaya çıkarttığı sorunlar ile bireyleri etkileyen bir olgudur. İntihar ise bireysel bir karar olmasına rağmen bu bireysel eylem, kişinin içerisinde bulunduğu toplumsal yapıdan etkilenmektedir. Bu çalışmada, intiharın nedeni, kentleşme olgusunun da sonucu olabilecek beş temel konu başlığı üzerinde durulmuştur. Bunlar: *Yalnızlık, aile yapısındaki aşınmalar, kent hayatının karmaşası, dini bağlılıkta aşınma ve rekreasyon alanlarının yetersizliği*dir. Bu teorik çalışma, beş temel başlık üzerine kurulmuş olup, intiharın nedenlerini kentleşme sorunları içerisinde aramaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, İntihar, Yalnızlık, Şiddet, Aile Yapısı.

THE EFFECT OF URBANIZATION PROBLEMS ON THE SUICIDE

Abstract

Urbanization problems and suicide are two dynamic processes that are difficult to relate to each other. The concept of urbanization is a phenomenon that has social implications and affects individuals with the problems they create in the process. Although suicide is an individual decision, this individual action is influenced by the social structure in which the person is. This study focuses on the five main topics that may be the cause of suicide and the problems of urbanization. These include: *Loneliness, erosion in family structure, complexity of urban life, wear in religious devotion and lack of recreation areas*. This theoretical study is based on five basic headings and explores the causes of suicide in urbanization problems.

Key Words: Urbanization, Suicide, Loneliness, Violence, Family Structure.

¹ Bu makale yazarın “Türkiye’de Kentleşme Sürecinde Ortaya Çıkan Sorunlar. Kentlerde İntihar Üzerine Bir Araştırma: Ankara Örneği” adlı tezinden türetilmiştir.

² Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ahmet.safak.esmeler@gmail.com.

1. GİRİŞ

İntihar üzerine yapılan çalışmalar psikoloji biliminin önderliğinde ilerlemiş ve diğer alanların ilgisine çok fazla mazhar olmamıştır. Sosyolojik açıdan intihar kavramı ne dünya literatüründe ne de ülkemizde yapılan araştırmalarda yoğun bir ilgi görmüştür. Her bir intihar eylemi, kendine özgü bireysel sebeplere sahip olsa da toplumsal sorunların bu sebepleri oluşturmakta etkisiz olduğunu söylemek yanılı olacaktır. İntihara sebep olabilecek toplumsal sorunların incelenmesi açısından ise kent sosyolojisi önemli bir alanı kaplamaktadır.

Modernleşme sonrası kentler ile kırsal alan arasındaki farkların azalması ile toplumsal ilişkilerin neredeyse hepsini kentsel yaşantı üzerinden okuma yönünde bir eğilim oluşmuştur. Bu sebeple, toplumsal sorunlardan konuşurken odak noktası olarak kentleşme sorunlarına yüzümüzü çevirmekteyiz. Kentleşme, insanların kentte örgütlenme biçimini ifade eden bir terimdir. Bu açıdan, sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan kentleşme süreci hem gelişmiş batılı ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde birbirinden farklı olmak koşulu ile yeni toplumsal sorunları meydana getirmiştir. Bu sorunların kırılma noktaları en belirgin şekilde büyük kentlerde gözlemlenmektedir. Bir nüfus hareketi olarak bakıldığında büyük kentler, toplumsal sınıflar, konut, istihdam, altyapı, eğitim, ulaşım gibi başlıklar altında incelenmeyi gerektirecek, karmaşık ağlarla örülü yeni bir toplumsal süreci içinde barındırmaktadır. Yeni toplumsal ilişkiler ise kentte yaşayanlar için yeni sorunlar demektir. Kent sosyolojisi açısından bu yeni sorunların bireyler üzerindeki olumlu ve olumsuz yansımalarını takip etmek elzem konumdadır.

Kentleşme süreçlerinin bireyler üzerinde yarattığı psikolojik sorunlar ve bu sorunların intihar üzerine olan etkileri incelenirken öncelikli olarak kent, kentleşme, kentlileşme ve intihar gibi temel kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu çalışma, kentlilerin yaşamakta oldukları mekanlardan kaynaklı psikolojik sorunlara nasıl ve ne kadar maruz kaldıklarını ve bu sorunlar arasından seçilen beş tanesinin intiharı ne şekilde etkileyebileceğini anlamak ve açıklamak için yapılmış teorik bir araştırmadır. Bu çalışmada öncelikle bahsi geçen kavramların özlü açıklamalarına yer verilmiştir. Devamında, kent hayatının ortaya çıkarttığı sorunlar arasından birey psikolojisini etkileme potansiyeline sahip olanlar irdelenmiştir. Son olarak, saptanan bu sorunların intihar eğiliminde ne kadar belirleyici olduğu konusunda tartışmalar yapılmıştır.

2. KENT TANIMI

Sosyal bilimlerin ilgi alanında olan neredeyse her terimde olduğu gibi kent teriminin de üzerinde ittifak edilmiş olan bir tanım mümkün olmamakla birlikte birçok düşünür ve bilim insanı tarafından bu terim üzerine kafa yorulmuştur. Doğası gereği kent, farklı disiplinlerin çalışma konusu da olmaktadır. Bu terimi anlamlandırmak için etimolojik kökene bakmak faydalı olacaktır. Zira, kentin kapsadığı alanı ve içerisindeki sosyolojik hareketliliği kavrayabilmek açısından kelimenin köklerinde önemli izler bulunmaktadır.

Latince “cite” kelimesinin karşılığı olan kent kavramı, Batı dillerine Latince “civitas” (yurttaşlık) kavramından geçmiştir. Bu kaynaktan türetilen, İngilizce “city”, Fransızca “cite”, İtalyanca “citta”, İspanyolca “ciudad” kelimeleri kent terimini karşılayacak anlamda kullanılmaktadır. Eski Roma dünyası için kent teriminin önemi, kent (polis) yönetimine katılabilmek için özgür, erkek ve taşınmaz mal sahibi olmayı gerektirme gibi kamusal yurttaşlık haklarına sahip olmayı öngören klasik Yunan felsefesi düşüncesine dayanmaktadır (Holton, 1999, s. 13-14).

Türkçede kullanılan kent ve kent orijininin türeyen kelimelere kısaca göz atmakta fayda vardır. “*Türkler önceleri ‘balık (balığ)’ olarak adlandırdıkları yerleşimleri 11. yüzyıldan itibaren ‘kend (kent)’ olarak adlandırılmışlardır*” (Sümer, 2014, s. 1). “*Arapçadaki ‘müdüin’*

kökü yerleşikliği anlatırken ‘medine’ de kent anlamına gelmektedir ve ‘‘medeniyet’’ terimi de yine bu kelimeye dayanmaktadır’’ (Karaçavuş, 2015, s. 89).

Etimolojik kökeninden ayrı olarak kent kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır: *‘‘Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşim birimidir’’ (Keleş, 1980, s. 68), ‘‘Nüfusu belirli bir büyüklüğü ve yoğunluğu aşan, ekonomisi daha çok tarım dışı etkinliklerde yoğunlaşan ve kendi nüfusundan başka, etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşim birimidir’’ (Demir ve Acar, 1997, s. 132). Bir başka tanıma göre ise kent, ‘‘Tarım dışı etkinliklere, özellikle işleyim ve hizmet sektörlerine dayalı, 10.000’den daha kalabalık nüfuslu yerleşim yeridir’’ (Ozankaya, 1975, s. 63).*

Şüphesiz, kent kavramına dair yukarıda verilen örneklerden daha fazla sayıda tanım yapılmıştır. Çok sayıda tanım yapılmasının sebebi ise, kent kavramının değişken yapısında saklıdır. Kent, dinamik bir yapıya sahiptir ve ilk kentlerin kuruluşundan başlayarak günümüzün metropol kentlerine kadar uzanan süreçte birçok farklı amaca hizmet etmiş ve dolayısıyla muhteviyatı sürekli değişmiştir. Savunma, beslenme, güvenlik, ticaret, barınma, eğitim gibi birçok amaca hizmet eden kentlerin tanımı yapılırken de birçok açıdan tanıma ihtiyaç duyulması olağandır.

3. KENTLEŞME VE KENTLİLEŞME

Kent tanımından sonra kent ile alakalı izahata muhtaç olan iki terim daha vardır. Bu terimler kentleşme ve kentlileşmedir. Birbiri ile sık sık karıştırılan bu iki terim özünde birbiri ile bağlantılı olmasına rağmen aslında farklı anlamlara gelmektedir.

Kentleşme, Keleş’e göre, *‘‘sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir’’ (Keleş, 2015, s. 35). Demir ve Acar’a göre kentleşme, ‘‘sanayileşmenin işgücünü çekmesi, tarımsal üretimin de fazla nüfusu itmesi sonucu, nüfusun kırsal alandan şehir merkezlerine doğru akması, nüfusun kitlesel boyutlarda kentlere akın etmesiyle ortaya çıkan sosyolojik olgudur’’ (Demir ve Acar, 1997, s. 132). Ozankaya’ya göre kentleşme, ‘‘tarım dışı etkinliklerin, özellikle işleyimin gelişmesi sonucu nüfusun kentlerde toplanması ve kentsel alanların genişlemesi sürecidir’’ (Ozankaya, 1975, s. 63). Şahin’e göre ise, kentleşme tanımının, bir anı değil de bir sürece gönderme yaptığı açıktır. Çünkü ‘‘-laşma, -leşme’’ şeklinde ek alarak sonlandırılan diğer bütün kavramlarda olduğu gibi kentleşme kavramında da bir sürece karşılık gelmesi beklenmektedir. Bu açıklamadan yola çıkarak, kentleşmeyi dört farklı boyuttan yola çıkarak açıklamak mümkün gözükmektedir (Şahin, 2015, s. 8). Bu dört unsura göre kentleşmenin;*

- (a) Demografik anlamda, kentlerde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki payının yükselmesi,
- (b) Siyasi anlamda, kent sayılan/kabul edilen yerleşim yerlerinin sayısındaki artışı,
- (c) İktisadi anlamda, kent ekonomisinde tarımın payının azalması buna karşın sanayi, ticaret ve hizmet sektörünün payının artması ve
- (d) Sosyolojik anlamda, kente özgü yaşam tarzının hakim hale gelmesi, süreci olduğu söylenebilir (Şahin, 2015, s. 8).

Yukarıdaki tanımlar ışığında yorumlama yapmak gerekirse kentleşme, sanayideki gelişmelerin doğurduğu işgücü talebi ile tarım alanındaki işgücü fazlasının birbirlerini besler şekilde

ilerlemesiyle kırdan kente doğru hareketin -doğum ve ölüm oranlarındaki değişimler de göz önünde bulundurularak- kentteki nüfusu arttırması ve bu biriken nüfusun kent alanlarında heterojen şekilde kümelenerek, iş bölümü ve uzmanlaşmayla perçinlenmesi sürecidir.

Çalışmamızın sosyolojik ve psikolojik boyutları ile alakalı bilinmesi gereken bir diğer kavram ise kentlileşmedir. Bireylerin davranış kalıplarından, günlük rutinlerine kadar etkili olan bir yaşam tarzının ifade ediliş şekli olarak görülebilecek kentlileşme için kimi akademik ve düşünsel çalışmalarda şu şekillerde tanımlamalar yapılmıştır:

“Kentlileşme: çoğu kez kentleşme ile karıştırılmakla birlikte ondan ayrı olan ve kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma sürecidir” (Keleş; 1980:71). Sosyolojik anlamda kentlileşme ise, *“dar mekanlı bir topluluk hayatından, geniş mekanlı bir toplum hayatına geçiş ve bu ikinci yaşama biçimine göre yeni sosyal ilişkiler ve bunun gerektirdiği yeni örgütlenmeler içerisine girilmesidir”* (Erkan, 2010, s. 21).

Kentlileşme, bir sosyal değişim, uyum ve bütünleşme süreci, kırsaldan kentsel alanlara göç eden nüfusun yeni koşullara uyumlu ilişkiler ağı geliştirerek kentin bir parçası olma sürecidir. Bu uyum süreci, kentin bürokratik yapısı, yerleşik kentli nüfus ve kentsel örgütler ile ilişki arttıkça hızlanmaktadır. Bunlara ek olarak, bireyin meşgul olduğu iş, geldiği yerle ilişkileri de kentlileşme sürecini etkilemektedir. Göç etmiş olan kişinin geride bıraktığı yer ile olan ilişkilerinin yoğun şekilde devam etmesi bu süreci olumsuz şekilde etkiler. Bunun tersi şekilde, kentin yerleşik nüfusu ile örgütlü yaşamı içerisindeki temaslarının artmasıyla birlikte de kentlileşme hızlanmaktadır. Kentlileşme süreci hızlandıkça, bütünleşme de artmaktadır. Ancak bilhassa büyük kentlerin sürekli göç almasından dolayı kentte yaşayan insanların tam bir kentlileşme, kent ve nüfusun bütünleşmesi yaşayamadıkları gözlenmektedir (Erkan, 2010, s. 21-22).

Günümüz dünyasındaki yaşam şekli için kullanılabilen “kentlileşmenin” derecesi, tam olarak ve geçerli bir şekilde, kentlerde yaşayan toplam nüfusun oranı ile değerlendirilemez. Kentlerin, toplumsal yaşam veya insan üzerindeki etkileri, kentli nüfusun oranının göstereceği etkiden daha büyüktür. Kent sadece, günümüz insanına daha fazla iş ve yerleşim imkanları tanıyan bir yer değildir, aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, farklı bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre biçimlendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdir (Wirth, 2002, s. 78).

Kısacası, kentleşme terimi demografik ölçütleri olan mekânsal öğelere atıf yapan bir süreci tanımlarken; kentlileşme ise, içerisinde sosyo-kültürel değişimlerin, uyumların veya uyumsuzlukların tanımlandığı bir terimdir. Bu iki terim birbiri ile bağlantılı olmasının yanında farklı meselelere de izahat getirmektedir.

4. İNTİHAR KAVRAMI

“Gerçekten önemli olan tek bir felsefe sorunu vardır, intihar. Yaşamın yaşamaya değip değmediği konusunda bir yargıya varmak, felsefenin temel sorusuna yanıt vermektir” (Camus, 2015, s. 21). Albert Camus’nün intihar için felsefeye yüklediği bu anlam aslında şaşırtıcı değildir. Sosyolojiden felsefeye, psikolojiden sağlık bilimine, edebiyattan siyasete birçok alan için intihar kavramı cezbedicidir. Bu alanların her biri için intihara dair yaklaşımlar farklı olmuştur.

Bu çalışma içerisinde kullanacağımız diğer temel kavram olan intihar terimini detaylandırmadan önce etimolojik kökenine dair bilgilere göz atılmalıdır. Latince *“insanın kendini öldürmesi”* anlamına gelen *“suicidere”* kelimesi, *“sui”* (ben) ve *“cedere”* (öldürmek)

kelimelerinin birleşmesinden oluşmuş ve buradan İngilizceye “suicide” (kendini öldürme, intihar etmek) olarak geçmiştir (Tatlılıoğlu, 2012, s. 137).

Latince kökenlerden kurulu bir etimolojik kökene sahip olan intihar (*suicide*) kelimesine karşılık gelebilecek ne Latince de ne de Eski Yunancada tek bir (biricik) ifade yoktur. Bunun yerine, ‘gönüllü ölüm’ (*mors voluntaria*), “kendini yok etme” (*cofiencere se, eximere se, finire se, finem vitae facere, interficere se, occidere se*), “son çareye başvurmak” (*consulere extremis rebus/vitae (durius)*) ve “ölümün peşinden koşmak” (*appetere/oppetere mortem*) gibi 300’den fazla sözcük vardır (Marsh, 2017, s. 109-110).

Arapça göğüs, göğse vurma, boğazından asılma, deveyi boğazlama, gırtlığı bıçakla kesme anlamlarına gelen “nahr” kökünden türetilen “intihar” Türkçeye bu etimolojik kökenden aktarılmıştır (Eskin, 2012, s. 3).

Durkheim’e göre “*Nasıl bir sonuç vereceği bilinen, kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilen, olumlu ya da olumsuz bir edimin dolaysız ya da dolaylı sonucu olan her ölüm edimine intihar denir. İntihar girişimi de böyle tanımlanan, fakat ölüm sonucu vermeyen bir edim*” olarak görülür (Durkheim, 2013, s. 5).

İntihar genellikle insanın kendini öldürmesi olarak düşünülmekte ve sadece davranışın sonunda ortaya çıkan durumla ilgilenilmektedir. Bu sebeple, insanı kendini öldürmeye götüren süreç göz ardı edilmekte ve bu süreci başlatan olay veya olaylar hakkında düşünmemiz zorlaşmaktadır. Oysa intihar kavramı bir davranış olarak ele alınmalıdır. Yaygın kullanım olarak intihar davranışı kavramı uygun bulunmuştur. *İntihar davranışı* terimi düşünce ile başlayıp ölümle neticelenen bir davranış yelpazesi ve sürecini tanımlamaktadır (Eskin, 2012, s. 3-4).

Bir eylem olarak intiharı anlama çalışmaları oldukça geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Biyolojik, endokrinolojik, psikolojik, sosyolojik kuramlar başta olmak üzere birçok kuram geliştirilmiştir. Her kuram kendi alanına yoğunlaşırken bazı yaklaşımlar ise iki ya da üç kuramın karışımından oluşacak şekilde disiplinler arası yöntemi benimsemiştir.

5. KENTLEŞME SORUNLARININ İNTİHAR EYLEMİNE YÖNELTEN ETKİLERİ

İntihar üzerine yapılan çalışmaların birçoğu bu eylemin psikolojik sebeplerine yönelmiştir. İntihara Durkheim gibi toplumsal açıdan bakmaya çalışan düşünürler ve kuramlar olsa da bunlar, intihar çalışmalarının toplamı içerisinde çok az yer kaplamışlardır. Şüphesiz intihar, çalışılması ve tasnif edilmesi oldukça zor ve karmaşık bir meseledir. Bu zorluğu ve karmaşayı Jamison şöyle açıklamıştır:

“Bireyi kendini öldürmeye eğilimli hale getiren temel faktörleri bilebiliriz -kalıtım, ağır ruhsal hastalıklar, dürtüsel veya saldırgan mizaçlar- ve yaşamda insanı intihara eğilimli hale getiren bu hassasiyetlerle ölümcül bir etkileşime giren bazı olayların ve koşulların var olduğunu da bilebiliriz: duygusal başarısızlıklar veya karmaşalar, ekonomik veya işle ilgili aksaklıklar, kanunla karşı karşıya gelmeler, ölümcül veya kuvvetten düşüren hastalıklar, çok utanç verici ya da öyle algılanan durumlar, alkol veya madde kullanımı. Kimlerin intihar ettiği hakkında epeyce bilgimiz var; en hassas yaş gruplarını ve toplumsal statülerini, en yüksek risk gruplarının cinsiyetini biliyoruz; nasıl, nerede ve ne zaman intihar edildiğini, kullanılan yöntemleri, tercih edilen yerleri, zamanları ve mevsimleri de bilebiliriz. Fakat insanların neden intihar ettiğinden o kadar emin değiliz. İnsanların psikolojik durumlarını, karmaşık güdülerini ve küçük biyolojik farklılıklarını tespit etmek çok zordur; bunların intihar edenlerin yaşamlarındaki varlıklarını ve oynadıkları rolü saptamak ise bambaşka bir zorluktur. İntihar araştırmaları literatürü intihar araştırmalarımızdaki karmaşıklıkları,

tutarsızlıkları, yetersizlikleri ve yüzlerce yıldır bu anlaşılmaz eylemi açıklamak için sürdürülen çabaları kaçınılmaz bir şekilde yansıtıyor” (Jamison, 2004, s. 32-33).

İntihar eyleminin *nasıl, nerede ve ne zaman* yapılabileceğine dair birtakım bilgileri istatistiki olarak edinmek mümkündür. Bunun yanında, intihar eyleminin *neden* yapıldığına dair kesin cümleler kurmak oldukça güç görünmektedir. Bireyin içinde bulunduğu ruh halini anlama ve onu bu eyleme iten süreçlerin izini sürme, intihar konusunu, oldukça muğlak ve meşakkatli bir araştırma konusu haline getirmektedir. İntihar ile kentleşme sorunlarını birleştirerek bir çalışma yapmak ise, iki farklı bilinmez sürecin kesişme noktalarını yakalamayı zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, intihara neden olan ve kentleşme sorunlarının sonucu olan kesişim kümelerini belirlemek gerekmektedir. Bu kesişim kümesi ise sosyolojik ve psikolojik öğeleri içerisinde bulundurmalıdır.

5.1. Yalnızlık

Kentleşme sorunlarının insan psikolojisi üzerinde tahribata yol açmasına sebep olan etmenlerden biri yalnızlık halidir. Neredeyse hayatı anlamlı kılabilecek etkinliklerin tamamı, diğer insanlar ile olan ilişkilerimize bağlıdır. Yalnızlık duygusu her ne kadar tek başına kalmak olarak akla gelse de kişilerin bu duyguyu hissetmeleri için sadece tek başlarına kalmalarına gerek yoktur. İnsan kalabalık ortamlar içerisinde de kendisini yalnız hissetme ihtimali ile karşı karşıyadır. Bu sebeple, özellikle kent hayatı içerisinde ikili ilişkilerin kurulumundaki yapaylık; kişilerin kendilerini daha yalnız hissetmelerine sebebiyet verebilmektedir. Kent hayatı içerisinde ikincil ilişkiler üzerine kurulu bir toplumsal yaşam söz konusudur. Bu ikincil ilişkiler, bireylere şahsi hareketlerinde bir özgürlük alanı açtığı gibi aynı zamanda kişilerin yalnız kalma tercihlerini de tetiklemektedir.

Tarım toplumunun yerini sanayi toplumunun alması ile birlikte nüfus artışının sonucu olarak ortaya çıkan rekabet; çalışma saatlerinde ve sosyal yaşam biçimlerinde değişiklikler yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle kentleşme ile birlikte konut tipinin apartmanlara çevrilmesi ve istihdam kaynaklı rekabet sorunları; kişilerin kendilerine ve sosyal hayatlarına daha az zaman ayırmak zorunda kalmalarına neden olmaktadır (Uzuner ve Karagün, 2014, s. 107-120). Kent kavramı, demografik ölçütlerle tartışılmaya çalışıldığında, nüfus yoğunluğu ve kozmopolitlik gibi kavramlarla karşılaştırılır. Bu kavramlar, kentte birbirinden farklı ve sayıca fazla insanın yaşadığını anlatmaktadır. Kentte oluşan bu yapıya rağmen bireylerin yalnızlıktan kaynaklı sorunlarla karşılaşma ihtimali bir tezatlık oluşturmaktadır. Eserinde bu tezatlığa değinen Simmel'e göre, kentteki bedensel yakınlık ve mekan darlığı, zihinsel uzaklığı daha görünür kılmaktadır. Metropol kalabalığı göz önüne alındığında insanların bu kadar yalnız, bu kadar kaybolmuş hissettiği başka bir alan bulunmamaktadır (Simmel, 2013, s. 94). Bu açıdan bakıldığında, yalnızlık ve kent unsurlarını incelerken, kentin demografik yönüne değil onun oluşturduğu toplumsal ve psikolojik sorunlara eğilme zorunluluğu doğmaktadır.

Kentin ikincil ilişkilerden kaynaklı olarak samimiyetten noksan yapısının yalnızlığa ittiği gerçeğinin yanında, kişilerin yalnızlığı tercih etmelerine sebep olacak birtakım etmenler de söz konusudur. Güvenlik ihtiyacı, gürültü kirliliğinden uzaklaşma isteği ve yorucu çalışma saatlerini yalnız kalmak suretiyle dinlenerek geçirme gerekliliği gibi örnekler bu etmenler arasında ilk akla gelenlerdir. Bu ve buna benzer durumlar üzerinde ikincil ilişkilerin etkisinin olduğunu söylemek mümkün olmakla birlikte, sadece kent yaşantısından kaynaklı sorunların da bu durumlar üzerinde belirleyici olabileceği savlanabilir

“Metropol hayatının üstünkörü temaslarla gelip geçen unsurları karşısında insanların haklı olarak kapıldıkları güvensizlik, bizi mesafeliliğe zorlar. Bu mesafenin sonucunda, yıllardır komşumuz olan kimselerin nasıl görüldüğünü bile çoğu kez bilmeyiz” (Simmel, 2013, s. 91).

Güvenlik, kolay ulaşım, gürültüden uzak durma gibi sebeplerle genellikle kent merkezine uzak konumlanmış siteler içerisindeki konutlar tercih sebebi olabilmektedir. Bu siteler yapısı gereği insan ilişkilerinin daha yakın olduğu mahalle kültüründen farklı bir sosyal yapıyı oluşturmakta ve kişilerarası iletişimi daha fazla törpülemektedir. Hem farklı toplumsal sınıflar arasında hem de aynı apartmanın sakinleri arasında mesafeler iletişim yönünden açılmaktadır.

“Bilinmeyenin verdiği korkuyla yükselen özel yaşam anlayışı sonucunda orta ve üst gelir grupları, benzer toplumsal yapıya sahip, homojen grupların oluşturduğu yerleşim bölgelerinde yaşamayı tercih etmektedirler. Bir zamanlar kentlerin kurulmalarına neden olan dışsal korkuların yerini, 21. yüzyıl kentinde içerideki düşmana ilişkin ‘kentsel korkular’ almıştır. Bu korkular kentin bütünlüğü ve güvenliğinden çok, kentin içinde kişinin kendi yuvasının yalıtılmışlığı ve güvenliğiyle ilgidir. Bir zamanlar kentin etrafını saran duvarlar artık kenti içeriden bölmektedir” (Ertürk ve Karakurt Tosun, 2009, s. 37-53).

Yukarıda anlatılanlara ek olarak, yalnızlığa sebebiyet verebilecek, kent hayatından kaynaklı başka unsurlar da sayılabilir. Ancak çalışmamız açısından üzerinde durulması gereken konu, bu yalnızlık halinin oluşturacağı psikolojik etkinin sonuçlarıdır. Yalnızlık, başlı başına bir intihar etme sebebi olabileceği gibi aynı zamanda başka psikolojik sebeplerle birleşerek tetikleyici bir unsur da olabilmektedir.

Eskin’e göre, intiharlarda ortak noktalar vardır. Yazar, bu ortak noktaları; *çaresizlik ve umutsuzluk hissi, çelişkili duygu durumu ve bilişsel durum daralması* olarak belirtmiş ve şöyle açıklamıştır:

Çaresizlik ve umutsuzluk hissi olan kişi kendisini sıkışmış şekilde hissetmektedir. Hareket alanları daralan kişi, çaresiz kalmakta ve onu yaşama bağlayan umut etme eyleminden uzaklaşmaktadır.

Çelişkili duygular yaşayan kişiler için intihar girişimi bir yardım çağrısıdır. Bu kişiler aslen intihar teşebbüsleri ile kendini öldürmeyi istemenin yanında aynı zamanda bir haykırış ile seslerine bir karşılık beklemektirler. Aslında ölmek bir çözüm gibi görünmekte fakat bir yandan da bu tercih ile hayattan kopmak onlara zor gelmektedir.

Bilişsel durum daralması, kişinin intihar eylemine karar verirken içerisinde bulunduğu bilinç halidir. Bu kişiler, alternatif seçenekleri görmemekte ve sadece intihar düşüncesine odaklanmaktadır (Eskin, 2012, s. 15-16).

Yukarıda sayılan durumların hepsinde, kişilerin hayatla bağlarını sağlayabilmeleri için konuşabilecekleri, dertlerini paylaşabilecekleri ve aldıkları intihar etme kararlarından onları vazgeçirebilecek birilerine ihtiyaçları vardır. Bu sayılan durumların içerisindeki kişilerin yalnız başlarına kalmış olmaları verecekleri kararlarda intiharı seçme riskini arttırmaktadır. Nitekim, intihar ile yalnızlık arasındaki bağlantılar üzerine yapılan bir çalışmada, intihar düşüncesinde bulunanların %25’inin kendisini çok yalnız hissettikleri, kendi beyanları ile tespit edilmiştir (Stravynski ve Boyer’dan aktaran Batıgün, 2008, s. 65-75).

İntihar etmiş kişilerin kendilerini ne kadar yalnız hissettiklerini kestirmek bir hayli zordur. İntiharların ardından yapılan psikolojik otopsi ile müntehirin nasıl bir duygu durumuna sahip olduğu veyahut varsa psikolojik rahatsızlıkları saptanmaya çalışılmaktadır. Bu yöntemler her ne kadar bazı noktalarda kişilerin intihar etme anından önceki duygu durumlarına yönelik ipuçları verse de tam olarak doğru kanıya varmak oldukça güç ve hatta kimi zaman imkansızdır.

Yukarıda anlatılanlardan hareketle, kişilerin intihar etme kararına sürüklenmeye başlamasından itibaren, eylemi neticelendirinceye kadar geçirdikleri süre zarfında, yalnızlık hali içerisinde olmaları verecekleri kararın intihar lehinde olması ihtimalini arttırmaktadır. Bununla birlikte, kent hayatından kaynaklı olarak, kişilerin yalnız kalmaya yönelik bir tutum içerisinde olmaları ise intihar ihtimali olan hallerde savunmasız kalmalarına sebebiyet vermektedir. Ezcümle, kent hayatı yalnızlığı; yalnızlık ise intiharı getiren bir süreçtir.

5.2. Aile Yapısında Değişimlerin Yarattığı Sorunlar

“Aile ortamı, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içerisinde yer aldığı, yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin ona sunulduğu sosyal bir ortamdır” (Kaymak Özmen, 2004, s. 27). Aile toplumsallaşmanın öğrenildiği ilk kurumdur. Yeni doğan bir bebek, topluma karşı savunmasızken aynı anda topluma dair ilk verileri de ailesi vasıtası ile öğrenir. Birçok psikolog yetişkinlik sürecinde yaşanan sorunların temelinde çocukluk döneminde yaşanmış sorunların olduğu konusunda hemfikirdir. Toplum içerisinde birbirinden farklı norm, tutum, değer, zihniyet ve ideolojilere sahip çok sayıda aile bulunur. Bu bağlamda her ailede farklı toplumsallaşma süreçleri yaşanır (Zencirkıran, 2016, s. 140).

Sanayi devrimi ve ekonomik koşulların değişmesi çekirdek ailenin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Büyük kentlerde iş imkanı bulan ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanan gençlerin üzerindeki ebeveyn kontrolü azalmıştır. Bunun sonucunda, yeni evlilikler özgür irade ile yapılan tercihler olmuş ve aile şekilleri geniş ve dar aile denilen çok sayıda aile ferdi içinde barındıran yapıdan çekirdek aileye dönüşmüştür (Güler ve Ulutak, 1992, s. 51-76). Kentlerin büyümesiyle birlikte, makineleşmenin emeği sınırsız şekilde bölmesi ve ulaştırma ile iletişimden doğan hareket ve değişimle beraber aile, muhit ve yerel topluluk tarafından temsil edilen eski kontrol mekanizmaları sarsılmış ve etkileri giderek zayıflamıştır (Park vd., 2015, s. 152-153).

Sanayi devrimi sonrası kentte yaşayan ailelerin kırsal alana göre farklılıkları sadece sayı olarak geleneksel aileye göre az olmaları değildir. Aynı zamanda kentte süregiden hayatın getirdiği yeni koşullar, toplumun en küçük birimi olan ailenin fertleri arasındaki bağlarından başlayarak ekonomik yapılanmalarına kadar bir dizi değişikliğe maruz kalmasına sebep olmuştur.

Kentsel yaşam biçiminin belirgin nitelikleri olarak genellikle birincil ilişkilerin yerini ikincil ilişkilerin alması, akrabalık bağlarının zayıflaması, komşuluğun kaybolmaya başlaması ve toplumsal dayanışmanın geleneksel temelini zayıflaması gösterilmektedir. Bu olgular bir şekilde deneysel olarak da kanıtlanabilir. Bu çıkarımlar kentin, kendisini yeniden üretmesinin düşük düzeyde olması ve bu oranın giderek daha da düşmesi, çocukların yetiştirildiği ve tüm yaşamsal eylemlerinin geçtiği bir yer olarak ev yaşantısının sürdürülmesi de dahil olmak üzere, geleneksel aile hayatına imkan sağlamadığını göstermektedir (Wirth, 2002, s. 101).

Kent ailesinin kır ailesine göre temel farklılıkları şöyle özetlenebilir: Kentte yaşayan aileler, geleneksel kırsal yaşamdakinin aksine geniş değil çekirdek aile denilen, anne baba ve çocuktan oluşan, küçük çaplı birimlerdir. Kent ailelerinin bireyleri zamanlarını genel olarak birbirinden daha uzakta geçirdikleri için aile bağları gevşektir ve bireyselleşme fazladır. Anne ve babaların, çocuk üzerindeki eğitim ve öğretim görevleri azdır. Bu görevlerin bir kısmı okullara ve diğer kurumlara devredilir; bunun sonucu olarak da, aile bireyleri arası sevgi bağları gevşer. Çocuk psikolojisi üzerinde derin izler bırakabilme ihtimali olan evlilik dışı ilişkiler, ayrı yaşayan çiftler ve boşanmalar da kent içerisinde sıkça görülür. Kent ailesi sanayileşmenin getirdiği teknolojik, ekonomik, siyasi ve toplumsal değişimlerden kent ortamındaki iletişim imkanları dolayısıyla daha çabuk ve derin şekilde etkilenir (Aslan, 2002, s. 25-33).

Kentli ailenin psikolojik olarak miras bıraktığı en büyük sorun; çocuk psikolojisi konusunda geleneksel aileye göre daha başarısız olmasıdır. Kentli aile, eğitim, öğretim ve para ile elde edilebilen birtakım olanaklar konusunda çocuklarına ayrıcalık sağlama konusunda, kırsal bölgedeki ailelere göre daha bonkör olmasına karşın, söz konusu bu aile yapısında sıklıkla görülen aile içi iletişimsizlik hali, gerginlikler, kavgalar, boşanmalar gibi olumsuzluklar, geleneksel aileye kıyasla bu aile tipinin daha büyük bir tehlike ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Yeni yetişen bir çocuğun toplumla olan bağlarının gelişiminde ailevi ilişkiler oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Psikolojik gelişim açısından aile ortamındaki çocuklar anne ve babasını rol model aldığından dolayı hem temel güven duygusundaki gelişimleri açısından hem de kendilerini birey olarak görme konusundaki yeterlilikleri açısından aileleriyle, özellikle de anneleriyle kurdukları ilişkinin niteliği çok önemlidir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmekteki tavırları çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal yapılarını etkilemektedir. Çatışmalı, gergin ve kavgalı bir ortamda yetişen çocukların özellikle ergenlik dönemlerinde çevreleriyle olumsuz bir sosyal ilişkiler geliştirdiği öngörülmektedir. Ergenlik döneminde kuşak farkından dolayı ailesi ile anlaşmakta zorluk çeken bireylerin ya kendilerini aileden izole ettikleri ya da uyumsuz davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Uyumsuz davranış gösteren ergenlerin çevreleri ile gergin, sürtüşmeli, kavgacı ve kural tanımayan şekilde ilişkiler kurdukları bilinmektedir. Bu tarz bozuk ilişkiler ile ilgili yapılan bir araştırmada, ergenlik çağındakilerin saldırgan davranışları ile intihar davranışları arasındaki ilişki irdelenmiş ve saldırgan özellikler gösteren ergenlerin aynı zamanda intihara eğilimli oldukları saptanmıştır (Tümkaya vd., 2010, s. 163-178).

Yukarıda anlatıldığı üzere çocukların, psikolojik olarak sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi, aile içi ilişkilerinin kalitesi ile doğru orantılıdır. Aile içi ilişkilerin kalitesi ise iletişim açısından sağlıklı bir yol izleyebilen ebeveynlerin elindedir. Aile içi iletişim bozukluklarının en temel sebebi ise ebeveynlerin toplumla ve birbirleri ile kurdukları ilişkilerin niteliği doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Kent hayatında olabildiğince uyarıcı ile gergin psikoloji sahibi olmuş kişilerin, bu gerginliklerini, evlerinin içerisine taşımamalarını beklemek doğru olmayacaktır. Kent hayatı, kişileri stres sahibi yapan tek etken olmamakla birlikte bu konudaki payının oldukça yüksek olduğu öngörülebilir.

Özetle, aile yapısındaki değişimler ile intihar arasındaki bağlantı dolaylı bir ilişkidir. Kentte yaşayan aileleri geleneksel aileden ayırıcı kılan farklar, bu aile fertlerini bireyselleşmeye iterek ailede suni bir birlikteliğin oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda kentli aile, dayanışma ve birliktelik ruhundan yoksun; dışarıya karşı bir hayli savunmasız ve kırılgan olabilen böylesi bir yapı içinde aile üyelerini, olumsuz dış etkenlere karşı koruma görevini muhtemelen yerine getiremeyecektir. Psikolojik olarak daha savunmasız şekilde kalan bireylerin intihara karşı korunma ihtimalleri daha düşüktür. Ayrıca, sorunlu bir yapıya sahip aile ilişkileri ile yetişen çocukların da intihara daha fazla meyilli olduğu bilinmektedir.

5.3. Kent Hayatının Karmaşasından Kaynaklı Sorunlar

Gürültü kirliliği, hava kirliliği, suç, şiddet, toplumsal olaylar, kalabalıklar, trafik sorunu ve bu kapsamda sayılabilecek onlarca örnek, kent hayatının içerisinde sürekli olarak maruz kalınan sorunlardan bazılarıdır. Bu sorunlar büyük kentler ile öylesine bütünleşmiştir ki, günlük hayat içerisinde fark edilemez hale gelirler. Bunun sebebi, kent hayatının bir süre sonra bunları olağan hale getirmiş olmasıdır. Kentliler, yaşam çevrelerinde sıklıkla karşı karşıya kaldıkları bu olumsuzluklara karşı tepkilerini, söz konusu bu olumsuzlukları görmezden gelerek veya bu olumsuzluklara karşı duyarsız kalarak verebilmektedirler.

Simmel'e göre, metropol tipi kişiliğin ruhsal kökeninde sınırlar üzerindeki uyarıcıların yoğunluğu vardır. İç ve dış uyarıcılar hızlı ve kesintisiz değişimden kaynaklanmaktadır. İnsan, çevresindeki farklılıkları sürekli olarak kaydeden bir canlıdır. Kişinin zihni birbiri ardınca gelen anlık izlenimler ile uyarılmaktadır. Kent içerisindeki farklılıkların izlenimi sürekli olarak kişinin zihnini uyarmaktadır. Bu uyarılara karşı bilinç daha az açıklığa ihtiyaç duyar. Bunlar, metropolün yarattığı psikolojik önkoşullardır (Simmel, 2013, s. 84).

Büyük kentte yaşayanlar sürekli olarak sınırlarının uyarılması neticesinde bir süre sonra uyarıcılara karşı tepkisizleşirler. Bu tepkisizlik hali bıkkınlık, umursamazlık, duyarsızlık gibi hallerle insan karakterinin içerisinde kendisine yer bulur.

“Bıkkınlık, belki de başka hiçbir fenomen, metropolle böylesine dolaysız bir bağ taşımaz. Bıkkınlığın birincil nedeni, sınırları uyarıcıları birbirine zıt unsurların hızla değişmesi, son derece yoğun ve sıkıştırılmış halde olmasıdır... Çünkü, uyarılan sınırlar öylesine uzun bir süre boyunca bütün güçleriyle tepki vermeye zorlanırlar ki, artık hiçbir şeye tepki veremez olurlar. Aynı şekilde, çok daha zararsız izlenimler, birbirleriyle çelişecek biçimde ve büyük bir hızla değiştiklerinden, son derece değişik tepkiler vermeye ittikleri sınırları amansızca zorlayarak dayanma güçlerini sonuna kadar kullanmalarına neden olurlar. İnsan bu ortamda kalmakta ısrar ederse, güç toplamaya zaman bulamayacaktır. Böylelikle, yeni duyumlar karşısında uygun enerjiyle tepki verme noktasında bir yetersizlik ortaya çıkar. İşte bıkkınlığı meydana getiren durum da budur” (Simmel, 2013, s. 88-89).

Trafikte sıkışıp kalma, ev işlerinde aksamalar, küçük karar verme süreçlerinde yaşanan tereddütler, kişilerarası çatışmalar ve benzeri günlük küçük gerginlikler stres olarak birikerek sağlık üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu küçük gerginliklerden doğan streslerin yanında gürültü, kalabalık, suçluluğun yoğun olduğu bir çevrede yaşamak ise uzun vadeli olarak kişilere stres yüklemekte ve sağlık problemleri (kalp hastalığı, kanser vb.) ile psikolojik sorunlara sebep olmaktadır (Taylor vd., 2012, s. 463-464).

Bahsi geçen sorunların insan psikolojisi üzerine olumsuz etkileri zamana bağlı olarak artış göstermektedir. Olumsuz etkilerden birini örnek olarak değerlendirecek olursak gürültü kirliliği yerinde bir seçim olacaktır. Özellikle belirli büyüklüğe ulaşmış olan kentlerde yaşayanların kanıksadıkları bir sorun olan gürültü kirliliğine kentin neredeyse her yerinde yüksek oranda maruz kalınır.

İstenmeyen ve rahatsız edici ses olarak tanımlanan gürültü kirliliğinin temel kaynakları motorlu taşıtlar, inşaat makineleri, hava taşıtları, eğlence yerleri, seyyar satıcılar, müzik marketleri ve benzeri yerlerdir. Yoğun gürültüde uzun süre yaşamak zorunda kalmanın özellikle psikosomatik hastalıklara sebebiyet verdiği bilinmektedir (Erkan, 2010, s. 153-154).

Kent karmaşasının ortaya çıkardığı bir diğer sorun da suçlarda görülen çeşitlilik ve suç oranındaki artıştır. Kentleşme süreçleri ile birlikte suç oranlarında da artışlar gözlemlenmektedir. Ulaşım araçlarındaki kolaylık neticesinde, suç oranları, kimi Batılı ülkelerde kent ve kırdaki eşitlenmeye doğru bir yönelim sergilese de genel anlamda trend büyük kentlerde suç oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Suç oranlarının büyük kentlerdeki artışına yönelik araştırmalar üç farklı kategoride ilerlemiştir. Birinci kategori, sosyal çözülme ile yakın şahsi ilişkileri sağlayan sosyal grupların tahrip olması sebebiyle toplumdaki kontrol mekanizmasının erimesine ve bunun sonucunda suçluluğun büyük kentlerde artmasına sebep olduğunu varsayar. İkinci kategori, sosyal sistemin tabiatında bulunan bazı gerilimlerin açığa çıkması ile oluşan bir kuralsızlık, anomi hali oluşması ve bu hal neticesinde suç oranlarının artması temeline dayanır. Üçüncü kategori ise suç konusunu

toplumun alt tabakalarında oluşan bir sorun olarak inceleme eğilimindedir (Dönmezer, 1986, s. 54-55).

Suç tek bir nedenle açıklanamayacak kadar karmaşık ve değişken bir yapıya sahiptir. Göç, işsizlik, toplumsal bütünleşme sorunu, toplumsal kontrol mekanizmalarındaki (aile ve din vb.) aksamalar gibi unsurları dikkate alınmadan suç ile alakalı kentleşme üzerinden sonuçlara varmak oldukça yanlış olacaktır. Ayrıca, kentleşme sürecinin ne kadar sağlıklı şekilde ilerlediği de bu mesele üzerindeki tartışmalara yön vermektedir. Çarpık kentleşme örneği gösteren bölgelerde suç oranlarının artması normal karşılanabilirken; sağlıklı bir kentleşme örneği gösteren örneklerde suç oranları ile kentleşme arasında bağ kurmak zorlaşmaktadır (Gökulu, 2010, s. 209-226).

Kentleşme ile suç oranları arasındaki ilişkinin doğrusal bir çizgide seyredeceği öngörülmemektedir. Suç, bireysel ve toplumsal yönleri ile birçok değişkeni bir arada incelemeyi gerektirirken; kentleşme süreci için ise suçun ortaya çıkmasını kolaylaştıracak, teşvik edecek veya zorunlu bıraktıracak ortamlar oluşturup oluşturmadığı konusu önem arz etmektedir. Tıpkı suç konusunda olduğu gibi kentleşme de çok değişkenli bir süreçtir. Bu değişkenliğini, farklılıkları bir araya getirme niteliğine borçludur. Birbirinden farklı kültürler, gelir grupları, meslekler, yaşam alanları gibi unsurlar kentleşme süreci ile dinamik bir yapıda birbiri ile temas ederler. Bu dinamik yapı, kentin geleneksel kontrol mekanizmalarını aşındırmasıyla birlikte suç oranlarını arttırmak için gerekli yapıyı sunma potansiyeli taşımaktadır. Her potansiyel durumun eyleme dönüşme mecburiyeti olmamakla birlikte kent hayatının getirdiği karmaşanın, bu potansiyeli harekete geçirecek noktalara temas etme ihtimali yüksektir. Kent birçok unsuru bir arada tutarken aynı zamanda suça teşvik edebilecek seçenekleri de arttırmaktadır. O halde, kent alanlarında suç oranlarının artmasını her zaman beklemek doğru olmamakla birlikte, suç çeşitlerinin ve suça meyletme durumunun daha fazla olduğunu söylemek mümkün görünmektedir.

Suç oranları ile kent arasındaki ilişki aynı zamanda suç ve şiddet konularının birbirleri ile bağlantılı olması sebebiyle de önem arz etmektedir. Çünkü şiddet ve kent arasında da yabancılaşma olgusu bağlamında bir ilişki söz konusudur.

Şüphesiz, her suç eylemi şiddet içermemektedir. Şiddete dayanan suçlar olabileceği gibi şiddet gerektirmeden işlenebilecek suçlar da mevcuttur. Ayrıca şiddetin tanımı da oldukça geniş bir alanda yapılabilmektedir. Şiddet toplum tarafından da aktarılan bir olgudur. Kocacık'a göre, "şiddetin içinde yer alan saldırganlık dürtüsü bireyin toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenilebilmektedir" (Kocacık, 2001, s. 1-7).

Kocacık'ın Ergil'den yaptığı aktarıma göre, şiddete birçok açıdan bakmak mümkündür. Siyasi, psikolojik, ekonomik ve ahlaksal açılardan şiddeti inceleme imkanı vardır. Bu açıdan bakıldığında, şiddet için şunları söylemek mümkündür: Hırsızlık, cinayet, silahlı saldırı, tecavüz, soygun, soykırım gibi suç olarak kabul edilmiş şiddet örnekleri vardır. Bunları dışında kalan, yoksulluk, enflasyon, yönetimde kayırma, eğitimsizlik, beklenti ve çıkarları uğruna modern çete olarak kabul edilebilecek şekilde bir araya gelinerek bazı yöneticilerin baskı ve zorlama ile yerinden ayrılmasının sağlanması, çevre tahribi, trafik kazaları gibi suç sayılmayan şiddet şekilleri de mevcuttur. Gelişimini tamamlayamamış ülkelerde iç ve dış güçler, kuralsızlık (anomi) nedeniyle uyumsuzluklar ve sorunlar açığa çıkar. Yabancılaşma, değersizleşme duyguları ve kendini boşlukta hissetme ile beslenen toplu öfke, toplumun alt kesimlerinde şiddete dönüşebilmektedir (Kocacık, 2001, s. 1-7).

Yukarıda bahsi geçen yabancılaşma, kuralsızlık gibi unsurlara dayandırılan şiddet olgusunun kent hayatının getirdiği sorunlar ile birebir uyuşması dikkate değerdir. Öyle ise yalnız şekilde ifade edildiğinde; kent hayatının getirdiği toplumsal ve bireysel sorunlar ile şiddeti

oluşturan etmenlerden bazıları ortak konumdadır. Bu noktadan hareketle, şiddetin tanımına dair bir ek yapmakta fayda vardır. Şiddetin yapısı içerisinde genellikle karşı tarafa zarar verme eylemi olduğu kabul edilmektedir ancak bireyin kendisine zarar verdiği intihar eylemi de şiddet kapsamı içerisinde yer almaktadır. Freud'un psikanalitik teorisine atıfta bulunan Eskin'e göre; birey kızgınlığını başka birine yönlendirip onu öldürürken, intiharda kızgınlığı kendi benliğine yönlendirerek yaşamına son vermektedir (Eskin, 2012, s. 89). Çokça dile getirilen bir ifadeyle intihar 360 derece bir cinayettir ve bu intihar vakalarında kişinin içerisindeki saldırganlığı bir başkası yerine kendine yönlendirdiği görülmektedir (Eskin, 2012, s. 90) (Odağ, 1995, s. 85-86).

Bir başka intihar kuramına dikkati çeken Eskin'e göre; saldırganlık, engellenmeye karşı geliştirilen bir tepkidir. Engellenmeye karşı geliştirilen birincil tepki engellemeyi gerçekleştiren kişiye karşı saldırganlıktır. Toplum içinde güçlü dış engellerin bulunması, bireyin öfkesini diğerlerine yönlendirmesini meşru kılmaktadır. Eğer dış engeller zayıfsa, bireyin öfkesini başkasına yönlendirmesini meşrulaştırması zorlaşır. Burada birey sorumluluk yüklenir ve öfkesini kendisine yönlendirerek kendisini ortadan kaldırır. Diğer bir deyişle, intihar eder (Eskin, 2012, s. 96).

Şiddeti ortaya çıkaran kimi sebeplerle kentleşmenin ortaya çıkardığı bazı sorunların ortaklığına yukarıda değinmiştik. Şiddet eyleminin de kişilerde ne koşullarda intihara sebebiyet verdiğini buradan anlamak mümkündür. Esasında, kişiler sebepleri değişken olmakla birlikte, toplumsal sebeplerden ötürü şiddet duygusuna sahip olabilmektedirler. Bu şiddet duygusu ise bazı durumlarda yönlendirilecek özneye ulaşamaz ve kişi bu hallerde şiddeti kendisine uygulayarak intihar eylemine yönelebilir.

Kent hayatının karmaşası olarak adlandırılan bu başlık altındaki intihara yönelik açıklamaları yapılabilen en belirgin unsur suç ve şiddet meseleleridir. Gürültü kirliliği, trafik sorunu, karmaşa gibi diğer unsurların her biri psikolojik olarak kişiler üzerinde stres birikimine sebep olarak uzun vadede neticelenebilecek sorunlara yol açmaktadırlar. Uzun vadede birikerek kişilerin psikolojisi üzerinde sorunlara yol açan bu etmenler için intihar eylemi ile birebir bağlantı kurmak oldukça zorlama bir yoruma sebebiyet verecektir. Olumsuz hayat koşullarının oluşturduğu psikolojik sorunların kişiler üzerinde depresyona sebep olduğu; intihar vakalarının da %90 oranında depresyona bağlı sebeplerden ötürü meydana geldiği söylenen çalışmalar vardır (Jamison, 2004; Tatlılıoğlu, 2012). Ancak, bu çalışmalara karşı olarak, psikolojik otopsi üzerinden yapılan analizleri tartışmaya açan ve bu oranların (depresyonun intiharların %90'ının sebebi olması) doğruluğu konusunda şüpheli yaklaşan çalışmalar da mevcuttur (Marsh, 2017). Bu bilgilerin ışığında, bahsedilen kentleşme problemlerinin intihara yol açabileceği ya da intihar kararlarını hızlandırabileceği yönündeki varsayımımız tartışmaya açık şekilde kalmaktadır. Bu sebepten ötürü net ifadelerde bulunmak doğru olmayacaktır.

Sonuç olarak, kentleşme sürecinde ortaya çıkan suç ve şiddet vakalarının intihar eylemi ile bağlantısı yapılabilmektedir ancak bu bölüm içerisinde değinilen diğer sorunlar hususunda sadece bir varsayım oluşturulabilmektedir. Bu varsayımların neticelendirilebilmesi için intihar üzerine yapılacak araştırmaların sonuçlarına göre hareket edilmesi gerekmektedir.

5.4. Dini Bağlılıkta Aşınma

Din olgusu hem toplumsal boyutundan ötürü sosyolojik açıdan hem de bireysel boyutundan dolayı psikolojik açıdan gerek salt intihar konusunda gerekse de bu çalışmanın temel sorunsalında önemli bir yer kaplamaktadır. Tabiatı gereği din, kişilerin ve toplumların hareketleri ve davranışları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Ritüelleri, yasakları ve yaklaşım tarzları ile dinler bireylerin ve toplumların yaşantıları içinde oldukça yoğun şekilde kendilerini hissettirmektedirler.

Dinler tarihine bakıldığında intihara olan yaklaşımların genellikle engelleyici, yasaklayıcı ve hatta cezalandırıcı yönde olduğu görülmektedir. Örneğin: Hz. İsa'nın ölümünden kısa bir süre sonra kilise intihar etmeyi yasaklamıştır (Marsh, 2017, s. 119). Roma İmparatorluğu döneminde de Katolik kilisesi intiharı yasaklamış ve teşebbüste bulunanları aforoz etmekle tehdit etmiştir. Ayrıca aynı dönemde Katolik kilisesi intihar edenlerin cenaze törenlerinin yapılmayacağını da açıklamıştır (Jamison, 2004, s. 26).

İslam dini açısından ise intihar etmek açık bir şekilde yasaklanmış olmamakla birlikte Nisa suresinde yasaklayıcı hükümler olduğu konusunda kanaat gelişmiştir. Hz. Peygamber'in doğrudan intihar konusu üzerine bir söylemde bulunduğuna dair bilgi olmazken, *insan hayatının* değeri hakkında uyarılarda bulunduğu ve *insan hayatı* olarak kastedilenin hem başkasının hem de kişinin kendi hayatı olduğu, dolayısıyla da bu ifadenin de intihara dair belirleyici bir uyarı olarak kabul edilebileceği yönünde görüşler bulunmaktadır (Ağılkaya, 2010, s. 173-202).

Yukarıdaki örneklerden görüleceği üzere dinler, intihar eylemine karşı en hafif tabir ile mesafeli bir duruş sergilemişlerdir. Yasaklama yolu ile intiharı engellemek dışında dinlerin oluşturduğu birliktelik havasının da kişilerin psikolojileri üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bireylerin inandıkları dinler, toplumsal temaslarında da önemli bir yere sahiptir. Dinlerin oluşturduğu bu toplumsal birliktelik havası da kişilerin psikolojik yıpranmalarından kaynaklı intihar eylemine sürüklenmesinde önleyici bir etkiye sahiptir.

Gerek toplu halde yapılan ibadetler gerekse de dinin zorunlu tuttuğu toplumsal yükümlülükler kişilerin sosyal çevreleri ile olan bağlantılarında önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, sadece dinin de tüm ibadet ve zorunlulukların dışında, toplumsal bir çekim merkezi halinde kendisini gösterebilmektedir. Kişiler hayatlarını belirli bir din üzerinden tanımlayarak tüm yaşantılarını bu inanışın değer yargıları üzerine kurabilirler. Bu ve benzeri birliktelik halleri ise bir topluluğa ait olma ve hayatı anlamlandırarak, önüne çıkan engellerde bireyin kendisini daha motive şekilde hazır tutmasına ortam sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, dini bağlardaki zayıflamalar bireylerin psikolojileri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olacaktır.

Dini grupları birer toplum örneği olarak gören Durkheim, sosyolojik olarak din ve intihar ilişkilerini değerlendirerek bu çalışma açısından da değerli bazı yargılara varmıştır. Protestanların ve Katoliklerin dini davranışlarındaki yoğunluk ile intihar oranları üzerinden bir bağlantı kuran Durkheim, iki farklı kilise inancının toplumsal yaşamdaki farklılıklarına atıf yaparak bir kuram oluşturmuştur.

“Dinsel bir niteliğin damgasını vurduğu yani özgür sorgulamadan kaçınılmış ne kadar çok davranma ve düşünme biçimi varsa, yaşamın tüm ayrıntılarında Allah düşüncesi o kadar hazır bulunur ve bireysel istençleri tek bir amaca yöneltir. Ters şekilde, bir dinsel toplulukta bireylerin yargıları önemliyse, topluluğun tutarlılığı ve canlılığı az olur. Şu halde Protestanlığın intihar oranları bakımından Katoliklere göre daha önde olmasının nedeni Protestanların iradelerinin Katolik Kilisesine bağlı olanlar kadar güçlü olmamasındandır” (Durkheim, 2013, s.136-236).

Kısacası, dinlerin intihar üzerindeki önleyici etkisinin kuvveti; kapsadıkları toplumsal grubun fertlerinin bu dini inanca olan bağlılıkları ile doğru orantılıdır. Kişiler dini inanışlarında zayıflama gösterirlerse intihar oranlarında da artış gözlenmesi beklenir. Bu açıdan bakıldığında, modern kent hayatı dini inanışlara yönelik yıpratıcı bir etkiye sahiptir. Geleneksel otorite mekanizmalarının kent yaşantısı içerisinde zayıflamasıyla birlikte dini tutum ve davranışlar değişime uğramaktadır. Dinin etkisinin azalması ile ortaya bir boşluk çıkmaktadır. Dinin bütünleştirici yapısından geriye kalan boşluk bireylerin inisiyatifleri doğrultusunda doldurulmak zorunda kalmaktadır. Kent, dini inanışların muhteviyatına dair bir düzine

sorgulamayı beraberinde getirebilecek bir konumdadır. Dinin sosyal hayattaki konumu, ibadethanelerde geçirilen sürenin değişkenliği, farklı dini ve kültürel inanışlarla karşılaşma, çalışma ortamından kaynaklı değişen ihtiyaçlar gibi unsurlar kent insanını din ile olan bağlantısında farklılaşmaya mecbur bırakmaktadır.

Kentli insanların günlük ibadet pratikleri açısından ibadethanelere olan ilişkilerinde kırsaldakine göre farklılaşmalar olmaktadır. İbadethanelere mesafe olarak uzak olmasalar dahi kişiler artık kırsal hayattaki gibi yoğun şekilde vakitlerini bu mekanlarda geçirme konusunda zorlanırlar. Çalışma hayatındaki uzun mesai süreleri, trafik, kentin sunduğu sosyal ortamlardaki farklı seçenekler gibi birçok zorunluluk ve/veya alternatif bireyin önündedir. İbadethanelerin kırsaldaki biricik konumu kent yaşantısında sarsılmakta ve seçeneklerden bir tanesi konumuna gerilemektedir. Ayrıca kırsaldaki hayata göre ibadethanede geçirilen sürelerin uzunluğu ve yoğunluğu da azalmaktadır (Ertit, 2014, s. 247-254).

Kentli insanlar mobilize olma bakımından kırsal hayattakilere oranla çok daha aktif bir hayat sürerler. Kent içerisinde, kentler arası hatta uluslararası mobilize olma hali kırsal yaşama oranla çok yüksek orandadır. Bu yer değiştirmelerin amacı iş, eğitim ve tatil başta olmak üzere birçok sebebe dayanabilmektedir. Bu hareketlilik sonucunda, kentte yaşayanlar kırsal hayattakine oranla daha fazla kişi ve toplulukla temas geçerler. Bu temaslar, kişiler kendi inanç ve kültürleri dışında farklı inanç ve kültürlerin de olduğuna dair farkındalık oluşmasına sebep olur. Kendi dini inancı dışında başka dini inançların da kent içerisinde yer alıyor olması, kişiyi farklılıklara karşı daha radikal şekilde tutucu yapabileceği gibi sekülerleşme sürecine dair bir aşamaya da götürebilir.

Kent yaşantısında dini otoritelerin zayıflamasıyla birlikte ortaya, birliktelik kurma ihtiyacını karşılayan yeni dini yorumlamalar çıkmaktadır. Bu yeni dini ya da sözde dini hareket ve oluşumların, cemaatlerin oluşumuna da imkan sağladığı açıktır. Şüphesiz bu arayışlarda kurumsallaşmaya bağlı yabancılaşma ile insan ilişkilerine nüfuz eden soğukluk, resmiyet ve anonimlik olgularının payı oldukça fazladır. Ayrıca geleneksel algıların yeni durumlara ve ihtiyaçlara cevap vermekte yetersiz kalması da bu açıdan değerlendirilmelidir. Öte yandan kentin statü ve rollere göre ayrılmış yapısı, insanların kent imkanlarına ulaşma durumlarına göre değişkenlik gösteren değişik din anlayışlarına bağlanma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Çelik, 2001, s. 131-152).

Ezcümle, kent hayatında dini alışkanlıklar, sekülerleşmeye bağlı olarak, kentsel ihtiyaçların ve sosyalleşme seçeneklerinin arasında bir yan faktör olarak ilerlemekte ve bu yan rol, ihtiyaçların değişkenliği doğrultusunda kendisine yeni tanımlamalar ve alışkanlıklar kazandırmaktadır. Fakat bu yeni oluşan dini inanış şekilleri, geleneksel dini bağlılıklar kadar etkili olamamakta ve bireylerin toplumsal bir bağlılık kurmasında yeteri kadar rol oynayamamaktadır. Sonuç olarak ise, toplumsal açıdan ikincil ilişkilerin hakim olduğu kent ortamında kişilerin yaşayacağı psikolojik sorunların aşılması için din bir etken unsur olma konusunda geleneksel yapıdaki kadar elverişli olamamaktadır. Psikolojik yönden yaşanan sıkıntıların çözümünde önemli bir etken olan din olgusunun kent hayatında etkisini kaybetmesi ile birlikte kişilerin psikolojik sorunlardan kaynaklı intihar eylemlerinde çözüm seçeneklerinden biri de aşınmış olmaktadır.

5.5. Rekreasyon Alanlarında Düzenleme ve Zamanlama Sorunu

Kişilerin kent yaşantısından kaynaklı olarak sinir sistemlerini yıpratıcı etkilere maruz kaldığı bilinmektedir. Kentlilerinin psikolojik olarak kendilerini onarmaları için belirli zamanlara ve mekanlara ihtiyaçları vardır. Bu zamanların nerede ve nasıl değerlendirileceği ise kentleşme süreçlerinde önemli bir soruna karşılık gelmektedir. Rekreasyon meselesi boş

vakitlerin nerede ve nasıl geçirileceğini; kentlerde bu alanların ne kadar çeşitli ve ulaşılabilir olduğu sorularını gündeme getirmektedir.

“Rekreasyon zamanla ilgili bir kavramdır. Zamanın planlı ve iyi kullanılması sonucu ortaya çıkan ve bir zaman kullanım bölümü olan boş zamanın birey tarafından özgürce seçilen etkinliklerle değerlendirilmesidir” (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, s. 16). Rekreasyon kavramı tarih süreci içerisinde çok farklı tanımlamalara karşılık gelmiştir bunun sebebi, rekreasyon teriminin boş zaman ve çalışma zamanı olarak ifade edilen iki ayrı değişken üzerinden tanımlanmasıdır. İş ve boş zaman aralıkları ile bu zamanların geçirildiği mekanlar tarih boyunca değişkenlik göstermiştir. Antik dönemin boş vakit anlayışı ile modern döneminki aynı anlamda buluşmamaktadır. Buna ek olarak, sanayi öncesi toplumun çalışma alanları ile sanayi sonrası toplumunki bir değildir. Bu açıklamalardan sonra bir tanımlama gereği hasıl olmaktadır. Karaküçük ve Başaran’a göre rekreasyon:

“Boş zaman, kişinin çalışma saatleri ve zorunlu olarak kendisine ayıracağı zamanın dışında kalan ve özgürce kullanabilmek ve seçme şansına sahip olduğu bir zaman parçasıdır. Bu zaman parçasını, kendi içinde değerli olan, kişiye zevk ve mutluluk veren, gönüllü katılımı gerçekleştirilen etkinliklerle değerlendirmeye ise rekreasyon (boş zamanları değerlendirme) denilmektedir” (Karaküçük ve Başaran, 1996, s. 58).

Rekreasyon alanlarının bir kent içerisinde yeterince yer almaması veyahut kentte yaşayanların ulaşabileceği mesafelerde olmaması kişilerin ruh sağlığını dolaylı şekilde etkileyecek bir sorundur. Kentli bireyler günlük hayatın akışı içerisinde strese sebep olacak olay ve ortamların içerisinde bulunurlar. Bunlar kimi zaman iş hayatından kaynaklı kimi zaman da kentin doğasından kaynaklı sorunlardır. Yoğun süre stresli zaman geçirenlerin bu sorunu aşmak ve zihin yorgunluklarını atarak günlük rutinlerine dönebilmeleri için boş zamanlarını değerlendirebilecekleri rekreasyon alanlarına ihtiyaç vardır. Bu alanların ulaşılabilirliği ise yine kentsel bir soruna işaret etmektedir. Rekreasyon zamanlarını ve rekreasyon alanlarının konumlarını değerlendiren Yörükan’a göre;

“Serbest saatleri veya boş vakitleri üç kategoride toplamak mümkündür: Günlük haftalık ve yıllık olmak üzere. Günlük serbest saatler, konutun yakınında geçirilmelidir. Haftalık serbest saatler, şehir dışına çıkmak ve bölge içerisinde dolaşmak imkanı verirler. Yıllık boş saatler, yani tatiller, şehrin ve bölgenin dışında yapılacak gerçek yolculukları mümkün kılarlar. Problemin bu şekilde konulması, (1) konutun etrafında, (2) bölge içerisinde ve (3) bütün ülkede yeşil sahaların yaratılmasını gerektirmektedir” (Yörükan, 2005, s. 57).

Rekreasyon alanı olarak genellikle yeşil alanların ilk olarak akla gelmesinin sebebi: kentsel alanların, yeşil alanları uzaklaştırmış ya da seyrekletmiş olmasıdır. Aslında rekreasyon terimi sadece kır havası oluşturan yeşil alanlar ile sınırlı bir kavram değildir. Aynı zamanda kişilerin zamanlarını değerlendirdikleri diğer sosyal aktiviteleri de içermektedir. Bu açıdan kentleşme faktörü rekreasyon seçeneklerinin kent içerisinde çeşitlendirilmesini elzem hale getirmektedir.

Kentleşme açısından bireylerin en önemli göstergeleri boş zaman davranışlarındaki değişimlerdir. Geleneksel ve çoğunlukla kırsal bölgelerden kentte yerleşen aileler, ağırlıklı olarak ev içi etkinliklere yönelme eğiliminde olurlar. Ancak evrensel olarak kabul gören müzik, sinema, tiyatro gibi sanatsal ve sportif etkinlikler, kent hayatını niteleyen en belirleyici unsurlar olarak oturma alanlarının dışında vakit geçirmeyi gerektiren kentleşmenin önemli göstergelerindendirler. Bu sebeple kentler, bireylerin ekonomik yaşamları ve çalışma şartlarının ortamlarını yaratmakla kalmaz aynı zamanda kişilerin rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde de roller üstlenir. Kentlerin bu görevlerini yerine getirirken boş zaman hizmetlerinin

sayısı ve içeriklerinin kapsamı önemli çeşitlilik arz eder. Rekreatyonel faaliyetlere katılmak kişilerin sosyalleşmesine katkı sağlarken aynı zamanda gün içerisindeki streslerini atmalarına da faydalı olmaktadır (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, s. 99-100).

Rekreasyon alanlarının yetersiz olduğu bir kentleşme sürecinde, gündelik yaşamını sürdürmeye çalışan kentliler günün yorgunluğunu ve sıkıntılarını üzerinden atacak kentsel olanaklara sahip olamayacaktır. Bundan sebep, stresli kent ortamında yaşamak zorunda kalan kişilerde depresyon ve benzeri ruhsal problemlerin görülme olasılığı yüksek olabilmektedir.

“Şehircilik, şehirliler için yalnızca beden sağlıklarını değil, aynı zamanda ruh sağlıklarını ve buradan ileri gelen yaşama sevinçlerini koruma imkanını verecek hayat şartlarını sağlamak için gerekli olan kuralları göz önünde bulundurmaya zorundadır. Çoğu zaman, gerek adale, gerek sinir sistemi bakımından insanın gücünü tüketen çalışma saatlerinden sonra, insanın her gün, yeterince serbest saati olmalıdır. Makineleşmenin mutlak şekilde arttıracığı bu boş saatler, tabii unsurlar içerisinde dinlendirici bir vakit geçirmeye ayrılmış olacaktırlar. Serbest sahaları yaratmak veya mevcut serbest sahaları korumak, şu halde bir zorunluluktur ve insan türünün kurtuluşu buna bağlıdır. Bu, şehircilik verilerinin tamamlayıcı bir kısmını teşkil eden bir temadır ve belediyecilerin bütün dikkatlerini bu konuya vermeleri gerekir. Konut problemini çözümleyebilecek biricik formül, yapıli sahalarla serbest sahalara gereken oranlarda yer vermektir” (Yörük, 2005, s. 56).

*Kent hayatının karmaşasından kaynaklı sorunları incelediğimiz bölümde değinilen konular aslında rekreasyon imkanları ile etkisi azaltılabilecek veya sonlandırılabilir sorunları kapsamaktadır. Bu sorun ve çözüm maddelerini göz önünde bulundurarak şu şekilde bir sonuca varmak mümkündür: Kent hayatının karmaşasından kaynaklı olarak intihara sebebiyet verecek depresyon sorunları eğer rekreasyon imkanları ile ortadan kaldırılamaz ya da azaltılamaz ise kentliler, intihara sebebiyet verebilecek sorunlara karşı savunmasız bırakılmış olacaktır. Rekreasyon imkanlarının yetersizliğinden kaynaklı intihar sebepleri tıpkı *kent hayatının karmaşasından kaynaklı* intihar sebeplerinde olduğu gibi depresyon dolayısıyla vuku bulacaktır. Bu sebeple, intihar vakalarının %90 oranında depresyona bağlı olduğu görüşü ile buna karşı olan görüşlerin çatışması neticesinde verilecek kararlar, rekreasyon meselesinin gerçek manada ne kadar etkili olduğu konusunda bizi aydınlatacaktır. Depresyondan kaynaklı intiharların oranı ne olursa olsun, tüm intihar çalışmacılarında yadsınamayan bir gerçek vardır. O da oranı tartışmaya açık olmasına rağmen depresyonun intiharın bir tetikleyici unsuru olduğu gerçeğidir. Bundan dolayı, kentsel alanda rekreasyon çalışmaları ve bu çalışmalarda zamanlama konusu, kentleşme ve intihar kapsamında her zaman dikkate alınması gereken bir mesele olmalıdır.*

6. SONUÇ

Kentleşme süreci, toplumsal açmazları ve bireysel sorunları beraberinde getirme eğiliminde olan bir yapıyı içerisinde barındırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kentleşme, intihar eylemine sebep olan toplumsal ve bireysel sorunlarla birlikte belirtilen kesişme kümesinin bir tarafına karşılık gelmektedir. Bu kesişme kümesinin diğer tarafı ise, intihar eyleminin sosyolojik olarak irdelenmesi aşamasında tamamlanmaktadır.

Çalışma içerisinde incelenen ve dolaylı olarak dahi olsa, kişilerin intihara meyiletmesine sebebiyet verdiği kanaat edilen beş kentleşme sorununun her biri için koşulların değışkenliği göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmalıdır. Örneğin: Kentleşmeye bağlı olarak, aile bağlarında ve dini değerlerde oluşan aşınmalardan kaynaklı intihara eylemlerinde, kentleşme sürecinin ne kadar sağlıklı olduğu konusu ön planda değildir. Bu tip kentleşme sorunları, kent hayatının modern kapitalizm ile yoğrulmuş halinin bir neticesi olarak, özellikle

büyük kentlerde yaşanan hayatların birer neticesi olarak değerlendirilmelidir. Bu iki örnekten azade olarak, rekreasyon alanlarının yetersizliğinden ve kentin karmaşasından kaynaklı sorunlar ise, kentleşme sürecinin kusurlu ve toplumsal yaşantının aksayan yanlarından doğmaktadır. Bu sebeple, bu sorunların üstesinden gelinmesi için yapılacak eylemlerin odak noktası ilk iki örneğe göre farklılık göstermektedir. Yalnızlıktan kaynaklı sorunlar ise, hem büyük kentlerin doğal bir sonucudur, hem de kentleşme sürecinin aksak yanlarından etkilenmeye açıktır. Örneğin, çalışma saatlerinden kaynaklı olarak yalnızlığı tercih etmekle, güvenlik sebebi ile diğer insanlardan yalıtılmış bir konut istemek farklı sorunların neticeleridir. Bu açıdan bakıldığında yalnızlık, diğer dört kentleşme sorununun ortak çıkış sebeplerinden kaynaklanmaktadır.

Kentleşme sorunlarının intihar eylemleri üzerindeki etkisini saptamak oldukça güç bir uğraşıdır. Üzerinde çalışılan kavramların karmaşık yapısından kaynaklı karşılaşılan zorluğa rağmen intihara giden süreç içerisinde kent hayatının ve kentleşme süreçlerinin kişiler üzerinde etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında, kentleşme sürecinin ortaya çıkardığı sorunlar ile intihar eylemleri arasında doğrudan bir ilişki olduğunu iddia etmek ise doğru olmayacaktır. Bu iki olgu arasındaki bağlantı, doğrudan değil dolaylı olarak kurulabilecek şekilde açıklanmalıdır. Bu dolaylı ilişki ağlarından bazılarını yukarıda detaylandırmakla beraber bu çalışmanın içeriğinde yer almayan ancak intihar edimiyle dolaylı olarak ilişkilendirilebilecek çok sayıda kentleşme sorununun varlığından da söz edilebilir. Bu makale çalışması ile amaçlanan şey; kentleşme sürecinden kaynaklı bazı sorunların, intihar eylemi ile olan bağlarını bulmaya çalışmak ve bulunan bağ noktalarını detaylandırmak olarak özetlenebilir.

KAYNAKÇA

- Ağılkaya, Z. (2010). İntihar ve din: intihar girişiminde bulunanlar üzerine epidemik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(38), 173-202.
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33.
- Batıgün, A. D. (2008). İntihar olasılığı ve cinsiyet: iletişim becerileri, yaşamı sürdürme nedenleri, yalnızlık ve umutsuzluk açısından bir inceleme, sürdürme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62), 65-75.
- Camus, A. (2015). *Sisifos Söyleni*. T. Yücel (Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Çelik, C. (2001). Kentleşme sürecinde dini hayat. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(11), 131-152.
- Demir, Ö., Acar M. (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Dönmezer, S. (1986). Hızlı şehirleşme ile suç ve ceza adalet sistemi ilişkileri. *Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, (11), 53-75.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar*. Z. İlgelen (Çev.) İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin kültürel kökenleri. *Bilim ve Teknik*, (399), 40- 41.
- Erkan, R. (2010). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Ertit, V. (2014). Sekülerleşmenin hızlandırıcısı olarak kentleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 247-254.

- Ertürk, H., Karakurt Tosun, E. (2009). Küreselleşme sürecinde kentlerde mekansal, sosyal ve kültürel değişim: Bursa örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(16).
- Eskin, M. (2012). *İntihar "Açıklama, Değerlendirme ve Önleme"*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Gökulu, G. (2010). Kent güvenliği, kentleşme ve suç ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (1).
- Güler, D., Ulutak, N. (1992). Aile yapısının tarihsel gelişimi ve türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Dergisi*, (11), 51-76.
- Holton, R. J. (1999). *Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık*. R. Keleş (Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Jamison, K. R. (2004). *Erken Çöken Karanlık "İntiharı Anlamak"*. E. Bademci (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karaçavuş, A. (2015). Temeddünden medeniyete (civilisation): osmanlı'nın insan toplum ve devlet anlayışının değişimi üzerine bir deneme. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (37), 87-180.
- Karaküçük, S., Başaran, Z. (1996). Stresle başa çıkmada rekreasyonun önemi. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Meslek Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(4), 55-64.
- Karaküçük, S., Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaymak Özmen, S. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansıma noktaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
- Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Keleş, R. (2015). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Marsh, L. (2017). *İntihar "Foucault, Tarih ve Hakikat"*. Y. Aşçı Dalar (Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Odağ, C. (1995). *Özkayım "Tanım-Kuram-Sağaltım"*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Ozankaya, Ö. (1975). *Toplumbilimleri Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Park, R., Burgess, E., McKenzie, R. D. (2015). *Şehir*. P. Karababa Kayalığı (Çev.) Ankara: Hereitik Yayınları.
- Simmel, G. (2013). *Modern Kültürde Çatışma "Metropol ve Tinsel Hayat"*. T. Bora, N. Kalaycı, E. Gen (Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stravynski, A., Boyer, R. (2001). Loneliness in relation to suicide ideation and parasuicide: a population -wide study. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 31(1), 32-40.
- Sümer, F. (1993). *Eski Türklerde Şehircilik*. Ankara: Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Vakfı Yayınları.
- Şahin, Y. (2015). *Kentleşme Politikası*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Tatlıoğlu, K. (2012). Sosyal bir gerçeklik olarak intihar olgusu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 133-155.

- Taylor, S. E., Peplua, A.L., Sears, D. (2012). *Sosyal Psikoloji*. A. Dönmez (Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Tümkaya, S., Çelik, M., Aybek, B. (2010). Ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen sosyal yaşantı değişkenlerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, (24), 163-178.
- Uzuner, M. E., Karagün, E. (2014). Rekreatif amaçlı spor yapan bireylerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), 107-120.
- Wirth, L. (2012). Bir yaşam biçimi olarak kentlileşme. B. Duru, A. Alkan (Ed.), *20. Yüzyıl Kenti* içinde (s. 77-107). Ankara: İmge Kitabevi.
- Yörükan, T. (2005). *İnsanca Yaşamak için Şehir ve Konut*. A. Yörükan (Çev.) Ankara: Babil Yayınları.
- Zencirkıran, M. (2016). *Davranış Bilimleri*. Bursa: Dora Yayınları.